

ХРОНІКА

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА
У ЛЬВОВІ.

Справозданє за місяці: січень—серпень.¹⁾

ЗМІСТ: Засідання Виділу. — Засідання секцій. — Засідання комісій — Святочні збори. — Відчит д-ра С. Смаль-Стоцького: Ідеї Шевченкової творчості. — Нові видання Товариства. — Касове справозданє.

Засідання Виділу.

Із с. дня 21 січня.

1) З причини стрейку складачів продовжено речинцеь виходу етнографічних матеріалів за 1913 р. 2) Постановлено відповісти прихильно на просьбу посла Ю. Романчука в справі видання вибраних творів Ю. Федьковича в „Руській Письменности“. 3) Рішено виплатити Українському Науковому Товариству в Києві 154 рублі на покриття коштів участі Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові в київській виставі. 4) Вибрано другим делегатом до Шаршого Краєвого Шкільного Комітету на 1914 р. д. Філ. Колесу, а делегатом до шкільного комітету ювілейного конгресу в Укр. Педаг. Товаристві д-ра С.

¹⁾ Рукопис „Хроніки“ ч. 58 (за січень — цвітень) віддано до друкарні в маю, 1914 р. В часі ворожкої інвазії він пропав разом із іншими рукописами. Відтворюємо його тепер лише частинно, на скільки можна (без змістів наукових рефератів і без справоздань із бібліотеки й музею) і лучимо з так само частинним справозданєм за май—серпень 1914 р.

Рудницького. 5) Вичеркнено зі спису членів на основі § 18 статута 27 членів. 6) Постановлено виписати урядників Товариства з „Загального пенсійного товариства“ та виписати їх до „Українського пенсійного інститута“. Делегатом Виділу на конститууючі збори інститута вибрано д-ра С. Томашівського, а урядникам поручено вислати свого відпоручника.

II зас. дня 4 лютого.

1) Вибрано комітет, зложений з голови і секретаря Товариства та секретарів усіх секцій, в справі уладження з'їзду українських учених. 2) Ухвалено, щоби дальші книжки „Записок“ підписував як відповідальний редактор д. Вол. Гнатюк. 3) Принято до відома, що др. Іван Мандичевський, адвокат у Станіславові, подарував до бібліотеки 343 томи філософічних книжок. Постановлено йому подякувати і виписати в книгу звичайних членів, увільняючи рівночасно від вкладок. 4) Принято одного нового члена. 5) Постановлено постягати задатки від давних довжників Товариства, передаючи справу адвокату д-ру Ф. Евинови. 6) Відчитано письмо лікаря Всеволода Головацького з Москви, яким він жертвує 5000 кор. на стипендійний фонд імени свого батька Якова Головацького. Ухвалено подякувати фондаторови та повідомити, що по одержанню грошей Виділ закупить за всю суму гіпотечні листи заставні Земельного Банку у Львові, буде що пів року відтинати купони, реалізувати на гроші та виплачувати з них стипендію. З евентуальної надвишки утворить ся окрему льокацію, яка буде служити на побільшеня фонду. 7) Принято до відома, що виконавці тестаменту Ол. Кониського прислали 7000 рублів на фонд ім. Олек. Кониського. З того прызначено: а) 5000 рублів на стипендії для студентів філософії львівського університету; б) 1000 рублів на премію за біографію Т. Шевченка; в) 500 рублів на премію за популярну книжку про права і обовязки кожного чоловіка, як горожанина свого краю; г) 500 рублів на цілі бібліотеки. 8) Постановлено розписати конкурс на кілька підмог із фонду А. Бончевського з терміном вношеня подавь до 15 марта. 9) Принято до відома, що внесено до сойму дві петиції о запомогу на виданя та постановлено внести ще дві (на музей і Акад. Дім).

III зас. дня 18 лютого.

1) Постановлено передати деаідерат фільологічної секції в справі колегіальної редакції „Записок“ до рішення зборови істор. фільософічної й фільологічної секції. 2) Так само постановлено передати зборови всіх секцій внесені мат. природ. лїк. секції, щоби на зїзд учених приладжено термінольоічний словарь усіх наук при участі всіх секцій і язикової комісії. 3) Принято деаідерат тоїж секції, щоби її Збірник друкував ся від XVII т. на такім самім папері і такими черенками, як Збірники инших секцій. 4) Затверджено нових дійсних членів, вибраних у фільологічній секції. З Українців вибрані: 1) Др. Ярослав Гординський, проф. гімназії у Львові. 2) Др. Іларіон Свєнцицький, доцент університету у Львові. 3) Михайло Тершаковець, проф. гімн. у Львові. 4) Евген Тимченко, доцент університету в Варшаві. 5) Др. Василь Щурат, проф. гімн. у Львові. З чужинців: 6) Др. Еріх Бернекер, проф. універ. в Мінхені. 7) Др. Іван Бодуен де Куртене, проф. універ. в Петербурзі. 8) Др. Олександр Брікнер, проф. універ. в Берліні. 9) Др. Оляф Брок, проф. універ. у Християнії. 10) Др. Теодор Гартнер, проф. універ. в Інсбруці. 11) Др. Матвій Мурко, проф. унів. в Грацу. 12) Др. Стоян Новакович, проф. унів. в Бельградї. 13) Др. Юрій Полївка, проф. універ. в Празї. 14) Др. Іван Шішманов, проф. унів. в Софії. — 5) Постановлено друкувати „Записки“ від 1914 р. в 600 примірниках. Передплату на них має приймати виключно книгарня. 6) Визначено для членів від 1914 р. отсі виданя: а) Звичайні члени й основателі мають діставати „Хронїку“ й „Записки“, евентуально вимінати „Записки“ на инші наукові виданя до номінальної вартости „Записок“. б) Дійсні члени дістають „Хронїку“ і виданя своєї секції, а на виразне жаданє й „Записки“. 7) Принято до відома письмо краювої Ради шкільної в справі святкованя Шевченківського ювілею по школах. 8) Постановлено вислати привіт на ювілейне свято Т. Шевченка в Москві. 9) Постановлено відступити безплатно деякі книжки філії „Просвіта“ в Чорткові до безплатної позичальні книжок. 10) Постановлено повідомити проф. М. Грушевського, як куратора Акад. Дому, що Товариство не може вести дальше управи Акад. Дому і бажає передати його иншій інституції, з огляду на пороблені

беззворотні вклади бажає мати вплив на судьбу Акад. Дому. 11) Вибрано комісію з д-ра В. Левицького, д-ра В. Охримо-вича і д-ра С. Томашівського для перевірення і вписання протоколу з останніх загальних зборів.

IV зас. дня 4 марта.

1) Принято до відома уконституоване історич.-філософичної секції і висловлено згоду на те, щоб секція й на далі вибирала двох заступників директора. 2) Затверджено вибір нових дійсних членів в істор. філос. секції. З Українців вибрані: 1) Др. Богдан Барвінський, урядник універ. бібліотеки у Львові. 2) Др. Володимир Вергановський, судія і доцент універ. у Львові. 3) Дмитро Еварницький, кустос музею в Катеринославі. 4) Вячеслав Липинський, дідиц у Затурцях, Волинь. 5) Олекса Новицький, учитель художньої школи в Москві. 6) Др. Гіядор Стрипський, кустос національного музею в Будапешті. З чужинців: 7) Др. Раймунд Ф. Кайндль, проф. унів. в Грацу. 8) Др. Людвік Кубала, проф. гімн. у Львові. 9) Шарль Сеньобос, проф. універ. в Парижі. — 3) Признано безплатно деякі книжки педагогічному кружкові ім. М. Коцюбинського в Богородчанах. 4) Принято рахунок за напис на камениці в висоті 397 кор. 5) Поручено управі книгарні перенести обезпечене персоналу до „Україн. пенсійного Інститута“.

V зас. дня 18 марта.

1) Принято до відома письмо Ол. Лотоцького в справі стипендії ім. О. Кониського. Близші умови такі: а) Стипендія ім. О. Кониського в капіталі 5000 рублів існує при Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові. б) Відсотки капіталу видаєть ся студентам Українцям філософичного віділу львівського університету незалежно від місця їх походження. в) Коляб товариство перестало існувати, остатні збори призначають стипендійний капітал такій інституції, що додержувала би отєї умови. г) Детайльні умови користування стипендією постановляє товариство.

З огляду на останню точку ухвалив Виділ: а) Установляється одну стипендію у квоті 500 кор. річно, а надвишки дописується до капіталу, доки не наросте друга стипендія. б) Стипендію призначається для студентів IV року філософії, що викажуться надійними початками наукової роботи. в) Стипендію можна продовжити ще на один рік. г) Стипендіст зобов'язується до звороту стипендії по досягненню посади (свентуально в ратах). — 2) Принято пропозицію Україн. Наукового Товариства в Києві, щоби йому відступити друк праці М. Василенка „Генеральное слѣдствие маестностей“ за зворотом коштів, вложений у те виданє. 3) Призначено кредит на додаток до „Хроніки“ ч. 58, в яким поміститься відчит дра С. Смалья Стоцького про Т. Шевченка на святочних зборах. 4) Затверджено невих дійсних членів, вибраних у мат. природоп. лік. секції. З Українців вибрані: 1) Др. Остап Волощак, емерит. проф. політехніки у Відні. 2) Др. Роман Залозецький, проф. політехніки у Львові. 3) Др. Михайло Кос, штабовий лікар у Перемишлі. 4) Др. Юліян Недавецький, емерит. проф. політехніки у Львові. 5) С. І. Руденко, кандидат університету, Париж. 6) Др. Роман Цегельський, проф. учитель. семінарії в Чернівцях. З чужинців: 7) Др. Равль Антоні, проф. універ. в Парижі. 8) Др. Володимир Бехтерев, проф. універ. в Петербурзі. 9) Др. Маріян Ломницький, проф. гімн. у Львові. 10) Др. Лев Манувріє, проф. універ. в Парижі. 11) Др. Карло Ходунський, проф. універ. в Празі. — 5) Принято до відома уконституованє фізіологічної секції. Директором вибранний др. С. Смалья Стоцький, заст. директора др. К. Студинський, секретарем др. В. Щурат. 6) Вибрано членами жорі для оцінки біографії Т. Шевченка, що наспіла на конкурс, дра С. Смалья Стоцького, дра С. Томашівського і дра Е. Щурата. 7) Постановлено видати каталог видань творів Т. Шевченка і праць про нього, які можна набути в книгарни. 8) Принято в члени о. Осипа Кишакевича, курата у Львові. 9) Постановлено висловити подяку Ігнатови Василевичу Львовичеві за дар петрографічно-палеонтологічної колекції до музея. 10) Висловлено подяку артистови Іванови Трушови за заходи коло прикрашеня салі музея на святочні збори.

VI зас. дня 1 цвітня.

1) Предсідатель присвятив посмертну згадку пок. управителеви друкарні Іванови Вознякови, якого пам'ять пошановано повстанем з місць. Постановлено покрити кошти похорону у квоті 708'60 кор. з власних фондів та признати вдові кварталну відправу з тантієюю. Передано тимчасово управу д. Іванови Криловському, а ведене каси п. О. Довжанській. Постановлено zarazом розписати конкурс на нового управителя друкарні з терміном вношеня подань до кінця червня та з дефінітивною обсадою від вересня. 2) Принято до відома письмо проф. М. Грушевського такого змісту: „Свого часу Хв. Виділ сповістив мене про резолюції загальних зборів з дня 26. XII. 1913. Прошу ласкаво переказати найближшми загальним зборам мою щирю подяку за признане і zarazом мій жаль, що я не міг сповнити їх бажаня, вернути ся до проводу Товариством. З високим поважанем М. Грушевський. 3) Усталено текст письма до проф. М. Грушевського в справі Акад. Дому. 4) Правято до відома, що на стипендію ім. Як. Головацького прийшло від фондатора 5400 кор. Постановлено відповідно до давнійшої ухвали закупити за сі гроші заставні листи Земельного Банку та уложити на найближшім засіданю регулямін фонду. 5) Признано Михайлови Білозорови, учительни в Ваткові Новім 50 кор. підмоги на прибори до виданя ботанічного атласу. 6) Підвищено платню бухгалтерови київської книгарні о 120 рублів річно. 7) Постановлено перенести бібліотеку в Акад. Дому до каменіці при ул. Чарнецького, 24, і поручено інж. Я. Ганкевичеви виробленє кошторису перенесеня й адаптацій.

VII зас. дня 8 цвітня.

1) Принято до відома, що вийшов Збірник мат. прир. лік. секції, т. XV, 2. 2) Принято в члени дра Михайла Литвиновича, судію в Рогізнї на Буковинї. 3) Принято до відома, що вже вибрано соймову субвенцію за 1913 р. у квоті 17.000 кор. 4) Признано з фонду А. Бончевського отсі підмоги: Володимирови Гадзвинському 50 кор.; Андрїєви Куриласови, Вікторови Левицькому, Несторови Хомянови і Іванови Чепізі по 100 кор. 5) З власних засобів признано підмоги: Несторови Гаморакови і Юрієви Полянському по 200 кор. 6) В справі

стипендії ім. Якова Головацького ухвалено: Творить ся одна стипендія річно у квоті 250 кор. для бідних учеників народних, середних і висших шкіл україн. народности. При рівних умовах мають першенство кандидати з родин Головацьких і Бурачинських, посвоячені з фондатором, а в дальшій мірі студенти, що займають ся студіями української мови. Стипендія побирасть ся увесь час студій, але Товариство може з важних причин відобрати її. З надвишки побільшуєть ся основний капітал для утвореня нової стипендії. Стипендія входить у житє з початком 1914/15 року.

VIII зас. дня 29 цвітня.

1) Предсідатель повідомив присутних про смерть дійсного члена Константина Михальчука та про вислане кондоленції Україн. Науковому Товариству. Пошановано пам'ять покійного повстанем з місць. 2) Постановлено в порозуміню з тєстатором завіщана О. Кониського продовжити конкурс на біографію Т. Шевченка до кінця 1914 р. тому, що доси надійшла тільки одна праця. 3) Постановлено просити дра Ів. Горбачевського та дра Е. Озаркевича, щоби заступали Товариство на V зїзді чеських лікарів і природознавців. 4) Принято до відома, що в часі неприсутности дра С. Рудницького буде заступати мат. прир. лїк. секцію в Виділі і комітеті зїзду учених та письменників др. М. Чайковський. 5) Принято в члени Корнила Заклинського, учителя приват. реальної школи в Вашківцях. 6) Постановлено вписати Товариство в члени Товариства ім. М. Лисенка. 7) Ухвалено скликати спільне засіданє всіх секцій для вибору делегатів до комісії зміни статута.

IX засід. дня 20 мая.

1) Принято до відома, що делегатом фізіолог. секції до Виділу вибрано дра В. Щурата. 2) Принято в члени інжин. Володимира Дидинського у Львові, Богдана Лепкого в Кракові та студ. Черевка у Львові. 4) Постановлено закупити до музея 17 ботанічних картин М. Білозора. 5) На письмо ц. в. Намісництва, щоби Товариство причинило ся відповідним датком до реставрації руїн Скита Манявського, постановлено не причиняти ся, доки руїни є приватною власністю. 6) Постановлено

звинуті дотеперішнє бібліографічне бюро, а його урядника приділити до бібліотеки. 7) Призвано підмогу з фонду ім. Д. Мордовця у квоті 100 кор. письменниці Ользі Кобилянській.

Х зас. дня 3 червня.

1) Постановлено просити фільольогічну секцію про виготовленє записки в справі самостійности української мови, порушеній при дебатах у делегаціях із нагоди безправного побираня мита російськими властями від українських книжок, висланих до Росії. 2) Що до жадань фільольогічної секції в справі „Записок“ ухвалено: Виділ констатує, що двацятьлітна практика давала Виділові право рішаня про редакційне і технічне веденє „Записок“, тому Виділ не бачить потреби перед загальною реформою Товариства зрікати ся дотеперішного права інтеренції. В засаді готов одначе Виділ згодити ся на поділ „Записок“, пропонований уже й істор. філософічною секцією, коли обі секції порозуміють ся перед тим що до форми поділу і коли Виділ буде мати від обох секцій конкретні пропозиції що до дальшого способу редагованя. Що до реферованя праць на сій або тій секції, то Виділ не має можности впливати на сю або ту секцію в наукових справах і просять спірні справи розв'язувати спільним порозумінєм обох інтересованих секцій. 3) При переговорах із „Національним Музеєм“ прийнято таку норму: „Національний Музей“ зрікаєть ся на далі збирати предмети етнографії, а Музей Товариства зрікаєть ся збирати предмети штуки і обмежуєть ся тільки до етнографії, праісторії і фізіографії. 4) З огляду на переносниє бібліотеки постановлено замкнути її для публіки від 15 червня. 5) Відновлено склад адміністраційних комісій Товариства так:

I. Комісія для заряду каменцями:

Я. Ганкевич, др. Ф. Евин, Ю. Мудрак.

II. Комісія для заряду Акад. Домом:

Др. С. Баран, Ю. Мудрак, др. В. Охримович.

III. Комісія для заряду друкарнею:

Др. В. Левицький, др. С. Томашівський, др. В. Щурат.

IV. Комісія для заряду книгарнею:

Др. В. Вергановський, В. Гнатюк, С. Рудницький.

V. Бібліотечна комісія:

Др. Б. Барвінський, В. Гнатюк, др. С. Рудницький.

VI. Музеальна комісія:

Др. І. Раковський, др. С. Рудницький, др. С. Томашівськвй.

VII. Комісія для фонду літератів:

В. Гнатюк, Ф. Колесса, І. Кокоруда, др. Іл. Свенціцький.

XI зас. дня 17 червня.

1) Постановлено видати коштом Товариства російські поеми Т. Шевченка в перекладі дра В. Шурата. 2) Принято до відома подяку за вибір дійсними членами від дра Е. Бернекера, дра О. Брікнера, Д. Еварницького, дра Ю. Полівки, Е. Тимченка, дра К. Ходунського. 3) Принято в члени Михайла Грицака, проф. тім. у Львові. 4) Відчитано лист проф. М. Грушевського, в яким він повідомляє, що зрік ся кураторії Акад. Дому, та що головним куратором лишив ся д. Евг. Чикаленко і до нього належить звертати ся в справах кураторії. 5) На бажанє д. Ол. Лотоцького, тестатора завіщаня пок. Ол. Кониського, постановлено звернути йому 1000 рублів, визначених на премію за біографію Т. Шевченка, при чім висловлено жаль, що тестатор оголосив конкурс так пізно, хоч від смерті О. Кониського минуло майже чотирнацять літ. 6) Відповідно до бажаня комісії для фонду літератів признано Ользі Коблянській ще 100 кор. з фонду ім. Д. Мордовця. 7) Постановлено закупити від М. Білозора дальші 22 картини ботанічного атлясу. 8) Признано на час ферій відпустки урядникам.

XII зас. дня 29 червня.

1) Пошановано пам'ять наслідника престола Франца Фердинанда повстанєм із місць та поручено президії заступити Товариство в депутації, що має іменем українських інституцій зложити кондоленцію на руки намістника. 2) Принято до відома подяку за вибір на дійсних членів дра Я. Гордвинського, дра Р. Кайндля, дра М. Коса, дра М. Мурка, дра С. Новаковича. 3) Принято в члени „Товариство Охорони Україн. Старини у Львові“. 4) Принято оферту д-ра Ст. Дністрянського,

зроблену управі друкарні видання українського перекладу цивільного закону. 5) Принято до відома, що вийшли „Записки“ т. 121; Етногр. Збірник, т. 35—36; Збірник істор. фільос. секції т. 16 — і ухвалено виплатити за них гонорарі. 6) Постановлено зачислити д. В. Дорошенка до I степеня платні з третім трилітнім додатком від 1 липня, 1914 р. 7) Постановлено весь партер каменниці при ул. Чарнецького, ч. 24, відступити під бібліотеку. 8) Поручено в часі ферій видавати рішення в пильних справах трьом членам Виділу, при евентуальній участі вищих, тоді присутних у Львові.

XIII зас. дня 11 серпня.

1) Супроти покликання деяких членів заряду до війська, обняв провід Виділу найстарший член др. В. Охримович. Заряд бібліотеки переняв др. Б. Барвінський, якому до помочи приділено д. В. Дорошенка. Заряд музею обняв др. І. Раковський, якому приділено до помочи д. Ол. Назаріва. Заряд каменниць і технічних підприємств полишили ся без зміни. 2) Постягано відпустки урядникам і візвано їх до точного сповнюваня обовязків під загрозою віддаленя. 3) Принято до відома, що персоналови друкарні і переплетні вимовлено заняте на 14 днів, щоби мати вільні руки, одначе на скілько вистануть фонди, вести роботу дальше на шихту. 4) Принято до відома справозданя бухгалтера зі стану каси і з уваги, що з кінцем червня вичерпано вже субвенції, постановлено здержати всі виплати, крім найконечнійших.

Засідання секцій.

ЗАСІДАННЯ ІСТОРИЧНО-ФІЛЬСОФІЧНОЇ СЕКЦІЇ.¹

I зас. дня 21 січня.

1) Др. Ст. Томашівський предложив статтю проф. Ів. Боуена де Куртене п. н. „Z sennych widziadel ludzkości“. 2) Д. Ів. Кривецький зreferував статтю д. В. Гнатюка п. н. „Народні оповідання про тютюнарів“. Ухвалено обі статі друкувати в „Записках“.

II зас. дня 28 січня.

1) Д. Ів. Кривецький предложив свою статтю п. н. „Під протекцію курфюрста. До історії політики П. Дорошенка“. Ухвалено друкувати в „Записках“. 2) Др. Ів. Крипякевич реферує справу візду українських письменників і ставить внесені, яке прийнято: Секція висловлює до Виділу бажанє, щоби в осени 1914 р. скликав візд українських письменників і поручає під розвагу отсю програму з обсягу історичних наук:

I. Жерела.

1. Принципн издаваня жерел.
2. Галицька літопись.
3. Дипломатар XII—XV ст.
4. Жерела до суспільної історії України.
5. Корпус козаччини.
6. Жерела до історії церкви.
7. Рукописні жерела до історії культури і штуки.

8. Льокальні жерела.
9. Жерела XIX ст.
10. Потреба бібліографії.

II. Студії.

1. Напрями української історіографії.
2. Деєдєрати політичної історії України по періодам.
3. Суспільна історія.
4. Церква.
5. Школи, освіта.

III. Археольогія і штука.

IV. Організація історичної роботи.

1. Бібліотеки, архіви, музеї.
2. Науковий рух на провінції.

III зас. дня 2 лютого.

1) Др. В. Щурат предложив статью п. н. „Шевченкові Не-офіти“. Ухвалено друкувати в „Записках“. 2) Д. Ів. Труш зреферував працю д. Ол. Новицького з Москви п. н. „Шевченко як маляр“. Ухвалено друкувати як XVI том „Збірника“ секції.

IV зас. дня 11 лютого.

1) Др. Іл. Свендїцький зреферував свою працю п. н. „Галицько-руське церковне малярство XV—XVIII вв.“ 2) Др. В. Щурат предложив статью п. н. „Москаль Чарівник“. Обі праці ухвалено друкувати в „Записках“.

V зас. дня 18 лютого.

1) Др. В. Щурат предложив статью К. Широцького, п. н. „Документи про Т. Шевченка з архіву Цєтерб. Академії Художеств“. Ухвалено друкувати в „Записках“. 2) Принято до відомо, що V—VI кн. „Записок“ за 1913 р. припізнпла ся через страйк складачів, але незабаром вийде. 3) Постановлено I—II кн. „Записок“ за 1914 р. присвятити виключно статям про Т. Шевченка, якої вихід не має одначе спиятв появи III кн.

VI зас. дня 25 лютого.

1) Вибрано дев'ять нових дійсних членів: Дра Б. Барвінського, дра В. Вергановського, Дм. Еварницького, дра Р. Ф. Кайндля, дра Л. Кубалю, В. Липинського, Ол. Новицького, Ш. Сеньобоса і дра Г. Стрипського та постановлено пропонувати їх Виділові до затвердження. 2) Постановлено вибирати двох заступників директора секції. 3) Секція уконституувалася вибравши: Директором проф. М. Грушевського; першим заступником директора дра Ст. Томашівського; другим заступником дра Ст. Дністрянського; секретарем Ів. Кривецького; заступником секретаря дра Ів. Крипякевича.

VII зас. дня 5 марта.

1) Др. С. Томашівський пропонує працю дра З. Кузелі п. н. „Посиживіє і забави при мерци в україн. похороннім обряді“, яку ухвалено друкувати в „Записках“. 2) Ухвалено відбувати засідання секції кожної другої середи.

VIII зас. дня 18 марта.

1) Др. Б. Барвінський пропонує плян видання диплома-тара Галичини X—XIV ст. Секція прийняла плян до відома і поручила референтови пропонувати в найблизшій часі інвентар усіх знамих грамот до 1387 р. 2) Д. Мих. Возняк пропонує другу частину „Матеріялів до історії української пісні і вірші“. Ухвалено друкувати як X т. „Укр. р. Архіва“. До XI т. прийдуть вірші місцевого характеру та нові світські.

IX зас. дня 25 марта.

1) Д. Федір Срібний пропонує статтю п. н. „Два документи до історії боротьби Гедеона Балабана з львівським Братством“. Ухвалено друкувати в „Записках“. 2) Переведено дискусію над формою евентуального поділу „Записок“. 3) Делегатом секції до комісії для приготування зїзду україн. письменників вибрано дра Ів. Крипякевича.

X зас. дня 1 цвітня.

Др. Ст. Томашівський відчитав статтю проф. Ів. Верхратського п. н. „З первих літ народовців (1861—1866)“, яку постановлено друкувати в „Записках“.

XI зас. дня 8 цвітня.

1) Д. Вол. Дорошенко предложив бібліографію писань дра І. Франка, яку постановлено друкувати окремо. 2) Д. Мих. Возняк зreferував свою працю п. н. „Український протианський памфлет XVI ст.“ 3) Др. С. Томашівський предложив статтю о. Юр. Кміта п. н. „Похоронні звичаї і віруваня у Бойків“. Обі праці ухвалено друкувати в „Записках“.

XII зас. дня 14 цвітня.

Др. С. Томашівський зreferував статтю дра З. Кузелі п. н. „Ярмарки на дівчата. Причинок до україн. етнології“, яку ухвалено друкувати в „Записках“.

XIII зас. дня 6 мая.

Переведено дискусію над справою зїзду україн. письменників і намічено теми з обсягу історичних наук та референтів для них.

XIV зас. дня 20 мая.

1) Др. Б. Барвінський відчитав свою статтю п. н. Польська персоніфікація України з 1644 р.“, яку постановлено друкувати в „Записках“. 2) Відчитано роферат д. В. Гнатюка зі статі д. Антона Онищука п. н. „Причинки до пізнаня гуцульського побуту. Записи з Зеленці, Надвірн. пов.“, яку постановлено друкувати в „Матеріялах до укр. етнології“.

XV зас. дня 27 мая.

1) Др. Ів. Крип'якевич зreferував свою статтю п. н. „До характеристики Ілаша Караїмовича“. 2) Д. Мих. Возняк зreferував свою статтю п. н. „Український господарський порадник з 1788 р. в народній мові“. Обі статі постановлено друкувати в „Записках“.

XVI зас. дня 3 червня.

- 1) Відчитано реферат д. В. Гнатюка з описів „Народньої поживи в Галичині“, які зладили О. Яворський, Д. Великанович, А. Чичула, А. Ошпук, Б. Заклинський і П. Коненко, та ухвалено друкувати їх у „Матеріялах до укр. етнольоґії“.
- 2) Др. С. Томашівський зреферував працю дра Д. Лукіяновича п. н. „Культ Т. Шевченка на Буковині“, яку ухвалено друкувати в „Записках“.

XVII зас. дня 10 червня.

- 1) Др. Ів. Крип'якевич предложив свою статью п. н. „З козацької сфраґістики“, яку ухвалено друкувати в „Записках“.
- 2) Відчитано реферат д. В. Гнатюка зі статі д. Ф. Коломийченка п. н. „Забава сільської молоді в Прохорах на Чернигівщині у 70-их рр. XIX ст.“, яку постановлено друкувати в „Матеріялах до укр. етнольоґії“.

XVIII зас. дня 17 червня.

- 1) Д. Вол. Гребеняк предложив свою статью п. н. „Нові археолоґічні нахідки на території східної Галичини“.
- 2) Д. Мих. Возняк предложив працю п. н. „До в'яснення національних поглядів Як. Головацького в 1848 р.“ Обі праці ухвалено друкувати в „Записках“.

ЗАСІДАННЯ ФІЛЬБОЛОґІЧНОЇ СЕКЦІЇ.

I зас. дня 22 січня.

- 1) Др. К. Студинський зреферував свою працю п. н. „Духовна семінарія у Львові 1829—1843. Перша частина (1829—1837)“. Ухвалено друкувати в „Збірнику“ секції.
- 2) Той сам зреферував статью д. М. Баранька п. н. „З життя питомців львівської дух. семінарії в 1848 р.“, яку постановлено друкувати в „Записках“.

II зас. дня 15 лютого.

1) Вибрано 14 нових дійсних членів, із того 5 Українців: Дра Я. Гординського, дра І. Свенціцького, М. Тершаківця, Евг. Тимченка, дра В. Щурата і 9 чужинців: Дра Е. Бернекера, дра І. Бодуена де Куртене, дра О. Брікнера, дра Ол. Брока, дра Т. Гартнера, дра М. Мурка, дра С. Новаковича, дра Ю. Полівку і дра І. Шішманова та постановлено предложити їх Виділови до затвердження. 2) Постановлено звернути ся до Виділу з домаганем зорганізованя редакційного комітету для видаваня „Записок“. 3) Ухвалено застерегти собі виключне право оцінюваня літературно-фільольогічних праць, призначених до видань Товариства.

III зас. дня 22 лютого.

Др. Ів. Франко предложив працю п. н. „Слово Ів. Дамаскина на Благовіщенє“ та „Шевченкова поема Марія“. Постановлено друкувати в „Записках“ першу частину статі „Шевченкова Марія“.

IV зас. дня 3 марта.

1) Др. Ів. Франко зреферував статю дра В. Ягіча в російській мові п. н. „Двѣ-три замѣтки изъ области древнѣйшаго церк. слав. перевода“. 2) Др. В. Щурат зреферував статю дра Ол. Брікнера в польській мові п. н. „Ерореја Bazylianska“. Ухвалено обі статі друкувати в оригіналі в „Записках“.

V зас. дня 10 марта.

Секція уконституувала ся на ново вибравши: Директором дра С. Смаль Стоцького, заступ. директора дра К. Студинського, секретарем дра В. Щурата. Заразом висловлено через повстанє подяку дру Ів. Франкови за дотеперішній провід у наукових працях секції.

VI зас. дня 16 марта.

1) Др. В. Щурат зреферував статю проф. М. Сумцова п. н. „Пісня про давн Ф. Шілера в перекладі Мина і Біли-

ловського“, яку постановлено друкувати в „Записках“. 2) Той сам реферує працю дра Я. Гординського п. н. „До життєпису Федьковича“. Постановлено надрукувати в місцелянеах „Записок“ перший причинок про кандидоване Ю. Федьковича на посла в 1870 р. 3) Той сам реферує про занятя язикової комісії і пропонує, щоб секція згодила ся на те, аби предложені комісії праці виходили окремими брошурками п. н. „Праці язикової комісії“. Принято до відома.“ 4) Відчитано письмо з Кнїва в справі словаря Шевченківської мови.

VII зас. дня 22 марта.

1) Др. С. Смаль Стоцький зреферував студію д. Ев. Тимченка п. н. „Вокатів в українській мові“, яку ухвалено друкувати в „Записках“. 2) Др. Ів. Зілинський предложив свою працю п. н. „Проба поділу україн. говорів на діалектичні групи“, яку передано до корреферату дру С. Смаль Стоцькому. 3) Постановлено звернути ся до Виділу з домаганем вплинути на істор. філософічну секцію, щоби на її засіданях не реферовано літературно-фільольогічних праць, лиш на засіданях фільольогічної секції. 4) Ухвалено поставити домагане до Виділу, щоби „Записки“ поділено на два окремі видання так, щоби фільольогічна секція могла видавати свої праці окремими книжками.

VIII зас. дня 10 мая.

1) Др. С. Смаль Стоцький присвятив агадеку памяти пок. дійсного члена К. Михальчука, якого пошановано повстанем. Ухвалено одну книжку „Записок“ присвятити К. Михальчукови і в ній надрукувати його автобіографію. 2) Др. С. Смаль Стоцький предложив працю дра І. Зілинського п. н. „Проба поділу україн. говорів на діалектичні групи“ і працю д. Цябушника п. н. „Причинки до української конюгації“. Обі праці ухвалено друкувати в „Записках.“ 3) Др. І. Свенціцький предложив посмертну працю дра П. Крипякевича п. н. *De hymnographia Mariana in ecclesia graeca*“, яку ухвалено друкувати в „Записках“ у латинській мові. 4) Др. В. Щурат предложив „Нові спомини про Шевченка“ д. Яшевського, які ухвалено надрукувати також у „Записках.“ 5) Вибрано делегатом секції до Виділу дра В. Щурата, а заступником секре-

таря дра Яр. Гординського. 6) В справі з'їзду укр. письменників вибрано комісію з дра Ів. Зілинського і дра С. Смаль Стоцького, якій поручено уложити фільольогічну програму рефератів і з дра Ол. Колесси та дра Іл. Свенціцького, якій поручено уложити істор. літературну програму рефератів. 7) На внесенє проф. Ю. Романчука постановлено порозуміти ся з російськими Українцями в справі виданя листів Шевченка.

ІХ зас. дня 11 червня.

1) Др. В. Щурат відчитав письмо Виділу в справі поділу „Записок“ і реферованя праць на засіданях секцій. 2) Відчитано також письмо Виділу в справі меморіялу про самостійність укр. мови і вибрано комісію з др. Ол. Барвінського, В. Гнатюка, Ю. Романчука та дра В. Щурата, яка має установити форму евентуального меморіялу. 3) В справі словаря Шевченківської мови ухвалено розіслати членам дотичну програму язикової комісії.

X зас. дня 30 червня.

1) Проф. Ю. Романчук зреферував статю проф. Т. Грушкевича п. н. „З початків культу Шевченка в Галичині“. 2) Др. Щурат зреферував першу частину нової біографії Т. Шевченка, яку написав д. Ів. Стещенко. Обі статі ухвалено друкувати в „Записках“. 3) Дискутовано над меморіялом у справі самостійности укр. мови та над програмою секції в справі з'їзду укр. письменників.

ЗАСІДАННЯ МАТЕМАТИЧНО-ПРИРОДОПИСНО-ЛІКАРСЬКОЇ СЕКЦІЇ.

I зас. дня 6 лютого.

1) Др. В. Левицький предложив статю дра Р. Цегельського п. н. „Із сучасних дослідів над магнетизмом“. 2) Др. М. Чайковський предложив „Математично-фізичну бібліографію“. Обі статі ухвалено друкувати в „Збірнику“ секції. 3) Ирнято до відома, що д. Я. Миколаєвич прислав метеорологічні обсер-

вації з Тернополя, які віддано до опрацювання п. С. Пашкевичівній. 4) Постановлено віднести ся до Виділу, щоби він у порозуміню з усіми секціями і язиковою комісією старав ся зладити на зїзд укр. учених і письменників термінологічний словар україн. мови. 5) Постановлено віднести ся до Виділу з бажанем, щоби Збірник секції друкував ся від XVII т. на таким самим папері і такими самими черенками, як збірники инших секцій.

II зас. дня 13 марта.

1) Вибрано одинадцятьох нових членів, із того шістьох Українців: Дра Ос. Волощука, дра Р. Залозецького, дра М. Коса, дра Ю. Медведського, С. Руденка, дра Р. Цегельського, і п'ятьох чужинців: Дра Р. Антоні, дра В. Бехтерева, дра М. Ломницького, дра Льва Манувріє, дра К. Ходунського, і постановлено предложити їх Виділови до затвердження. 2) Дискутовано над справою участи у V зїзді чеських природописців і лікарів та постановлено віднести ся до членів, щоби в можливо як найбільшим числі взяли в нїм участь.

III зас. дня 29 цвітня.

1) Др. В. Левницький предложив статью д. Волод. Кучера п. н. „Електромагнетична історія лучистого тиснення“, яку ухвалено друкувати в „Збірнику“ секції. 2) Ухвалено, щоби дра С. Рудницького заступав у Виділі як референт секції др. М. Чайковський; так само має його заступати в комітеті зїзду письменників.

Засідання комісії.

ЗАСІДАНЯ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ КОМІСІЇ.

І зас. дня 25 червня.

1) Д. Волод. Дорошенко предложив „Українську бібліографію за 1911 р.“ що містить матеріали з усіх земель, заселених україн. народом. Праця готова вже цілком до друку.

2) Той сам реферує про бібліографічний показчик писань дра Ів. Франка, який почав уже друкувати та показчик до 100 томів „Записок“, якого велика частина вже зроблена.

3) Той сам заявляє, що вже поробив вступні кроки до бібліографії писань Т. Шевченка. 4) Д. Іван Кревецький реферує про „Матеріали до укр. бібліографії“, що полашилися по пок. І. Ем. Левицькім. Матеріали за 1894 р. обіймуть цілий том, який незабаром буде готовий до друку. На вступі буде стаття д. І. Кревецького про І. Е. Левицького. 5) Вибрано членом комісії дра Івана Мандичевського.

ЗАСІДАНЯ ЕТНОГРАФІЧНОЇ КОМІСІЇ.

І зас. дня 22 марта.

1) Принято до відома, що XIV т. „Мат. до укр. етнології“ вийшов із друку. Друж 35 т. Етн. Збірника покінчився,

а 36 т. друкуєть ся. Т. XVI „Матеріялів“, з мєльодіями Сенчика й виших, розпочав ся і повинен до липня покінчити ся. 2) Комісія звертаєть ся до Виділу з бажанєм, щоби визначив 500 кор. на збиранє і списуванє мєльодій пісєнь, бо без сього праця не може поступити наперед. 3) Проф. О. Роздольський предложив плян екскурсії в Калушину на час святочних фєрій для збираня народніх мєльодій.

II зас. дня 26 цвітня.

1) Принято до відома стан видань комісії за 1913 р. Етн. Збірник, т. 35 і 36, виїде в маю. Матер. до укр. етнольоїї, т. 16, друкуєть ся, але так повільно, що лєдві виїде до осєни. 2) Принято плян видань комісії на 1914 рік. На 37 т. Етн. Збірника визначєно байки (оповід. про звїрів), на 38 т. визначєно ту збірку пісєнь, котра найшвидше будє готова. Піднесєно, що найшвидше можна приготувити думи, вояцькі піснї, пісєнні новотвори з XIX ст., або групу історичних пісєнь. На 17 т. Матеріялів визначєно працю дра Ів. Равковського про Черемісїв. На 18 т. (збірний) статї про народню поживу в Галичинї. — А. Овищука, Нариси з Гуцульщини. Сє збірка дрібних статей про одїж, обув, худобу, молочнє господарство, ярмарки, сїнокоси, толоку, пряжи, ступу, різьбу, виріб цигарниць і цибухів, вироби з дерева, ковальство. — Опис весїля з мєльодіями з Чернигівщини, що записав Ф. Коломийченко. Йогож рїздвяні звичаї і колядки та деякі ігри і піснї з Чернигівщини. 3) Принято до відома, що д. Василь Ратич підняв ся приладити до виданя чумацькі піснї та що готов помагати при редакції весїльних обрядів і пісєнь. 4) Принято до відома, що тепєр збирають ся записи вірувань і народніх лїків та що вони будуть предложенї комісії для виданя, коли зберєть ся їх стїлько, що заповнять по томови. 5) З огляду на вигибанє етногр. матеріялів постановлєно звернути ся до Виділу з просьбою, щоби на 1914 р. призначив давну квоту 1000 кор. на екскурсії та що з сєї квоти признаєть ся підмоги тим петєнтам, що предложать докладний плян екскурсії. 6) Вибрано членом Комісії Волод. Гребєняка.

III зас. дня 25 червня.

1) Вибрано в члєни комісії дд. М. Залїзняка та Ол. Назарїєва. 2) Вибрано заступником секретаря Вол. Гребєняка.

Принято до відома, що др. З. Кузеля пропонує на з'їзд письменників два реферати: а) Стан україн. етнографії і desiderata на будуче. б) Організація етнографічної роботи (докладний квестіонар для співробітників). Він ще згодився уложити і прислати комісії плян словаря україн. топографічних назв і ономастиконоу. 4) Принято до відома, що О. Алеша (Петербург) підняв ся зредагувати для корпусу пісень веснянки, а М. Возняк різдвяні і великодні гумористичні вірші та трагедії. 5) З огляду, що в осени комісія має надію дістати антропологічні праці, постановлено в „Матеріалах до укр. етнології“ завести окремий антропологічний відділ та вибрано його редактором дра Ів. Раковського. При сій нагоді ухвалено „Матеріали“ довести під теперішньою назвою до 20-го тому, а від 21 т. підібрати для них иншу назву. 6) Постановлено приступити до видавання етнографічних мап, на разі мапи типів будівлі та ноші. Задля сього постановлено: а) Надрукувати відповідний квестіонар і розіслати його по фєрїях по Галичині. б) Просити дра З. Кузеля, щоб заняв ся його розсилкою по Буковині. г) Порозуміти ся з дром Г. Стрипським, чи не підоймив би ся він сам або при помочи якої інституції розсилки квестіонаря по Угор. Русь, задля чого можнаб його видати по мадярськи. д) Порозуміти ся з Русскимъ Геогр. Обществомъ, чи не увійшло б воно в спілку з комісією так, що комісія доставила б йому свої матеріали, які воно могло б надрукувати по російськи, а в заміну відступило би комісії матеріали з рос. України, які комісія надрукувала би по українськи. 7) Відчитано плян екскурсії В. Гребеняка й Ан. Онищука по краю для збираня матеріалів до народнього будівництва і постановлено просити Виділ, щоби виплатив їм по 150 кор. на покритє коштів прогульки та щоби виставив для них рекомендаційні письма. Постановлено також зарезервувати 300 кор. на збиранє нар. мелодій.

Святочні збори.

Дня 10 марта відбули ся святочні збори Наукового Товариства ім. Шевченка для пошанованя памяти його патрона. Збори відкрив заступник голови др. Стефан Томашівський такою промовою:

Світлі Збори!

У вінець, який українська нація звиває в сїм році у честь великого Тарасового духа, влітає листки й інституція, що вже у своїй назві носить імя Шевченка.

Наукове товариство і національний поет! Товариство, якого мета у плеканю не самої тісно національної науки, в історично-літературнім напрямку, а організація, що своїм завданєм поклала: „наукові досліди і дбанє про поступ на всіх полях людського знаня“ — інституція наскрізь академічна — має своїм патроном поета, хоч найбільшого українського поета, та все таки лиш белетриста, який не тільки не був ученим, а ще навіть — що-до формальної освіти — стояв серед української інтелігенції понизше своїх сучасників.

Факт сей, якому трудно підобрати пару у інших народів, ввеликає нераз погляд, не тільки у чужинців, що лиш припадок або непорозумінє лягло в основу сеї виїмкової прояви, подібно як виїмковим, ба навіть і неприродним явищем в культ Шевченка на українських землях...

В дійсности ні одно, ні друге; ні сліпий припадок, ні вплив непорозуміння. Як увесь культ Шевченка на українських землях, так і імя Його на чолі першої української наукової інституції — річи вновні природні і зрозумілі.

Наука, наукові досліді на всіх полях людського знання — то діло самостійної нації. Вселюдська наука у рідній національній одежі — се свідоцтво зрілості культурного народу. Бо племена без змагань до культурної й політичної самостійности не плекають зовсім чистої науки, вдоволяючи ся убогими продуктами для домашнього ужитку своїх членів.

Зрозуміли се рано ті суперечні нам сили, які свою національну ціль бачуть у сцинюваню нашого народу в його живловім розгоні до культурної і політичної самостійности та у вдержаню його на степені етнічного примітиву, і подбали рано замкнути нам шлях до храму науки в рідній формі.

По зловіщій „не было, нѣтъ и быть не можетъ мало-русскаго языка“ 1864 р. прийшов ганебної пам'яті указ 1876 року, якого головна мета була не допустити української мови у царство вселюдської науки. — Що до часу близькі, що до духа споріднені з тими актами є звісні нам, Галиччанам: шкільний закон з 1867 р. й відобране львівського університету.

І чи дивно, що серед таких заходів наших національних противників, елементарний гін українського народу в напрямі плеканя науки у рідній мові зосереджував ся в товаристві, яке повстало — 40 літ тому — серед найтяжших хвиль національного життя і мало у своїй назві імя того, що був і є персоніфікацією відвічних змагань України до політичної й культурної самостійности.

Так! Шевченко належить до тих великих постатей української минувшини, яким прислугує велика історична назва творців нації. Без огляду на те, чи вони були вповні свідомі історичної ваги своїх великих діл, чи ні.

І не великим рядом таких творців може повеличати ся наша історія. Володимир Святий, що перед 9 сотками літ застромив над Вислоком свої переможні стяги, немов передаючи у заповіті: ось поти добро нації! Роман Великий — перший творець всеукраїнської держави перед 700 роками. Богдан Хмельницький — той Мойсей, що вивів націю з п'яними історичного забуття й поклав основу під новочасну національну ідею України. А після Богдана аж по нинішній день одна тільки велика стать у нашій історії — Тарас Шевченко. З елементів традиції і живлових ута-

ених сил люду створив українську національну думку, якій імя: політична і культурна самостійність, не тільки супроти Польщі, а й супротив Московщини.

Без Шевченка нема української нації!

Се одна з гранітних скель історичности українського народу! Скеля, на якій побудує ся його будучина.

Тут жерело культу Шевченка. Тут причина дивної на око прояви, що кожде покоління, кожда верства, кождий стан і кождий напрям культурної та суспільної думки почуває зі свого становища велич Його і клонить ся перед Його духом. Тут не лише оправдане факту, що перша українська наукова інституція має у своїй назві імя Шевченка; в сїм факті маємо вираз історичної неминучості. Інше імя й не могло патронувати самостійній українській науці!

Отсе виїмкове становище Шевченка в українськїм національнїм житю має анальоґію в одного иншого народу. Народу старшого і без міря щасливішого. Маю на думці італійського Данта. Він — тип середних віків — знає тажкож всенародного культу, без огляду на вік, стан і напрям суспільної і культурної думки; знає культу не за те тільки, що він геніяльний вселюдський поет, а за те, що в нїм олицетворила ся італійська національна ідея, що він духовний творець новочасної італійської нації й новочасної італійської держави.

І як здійсненє заповітної ідеї автора „Божественної Комерції“ не виросо на ґрунті його найближшої вітчизни, а мусіло шукати дороги через західні окраїни італійського світа — так само втіленє великої історичної ідеї, якої творцем Шевченко, ідеї перетопленя сирого столітнього матеріялу у живий національно-політичний і культурний організм новочасної нації, почало ся в тій частині українських земель, якої Шевченко ніколи не знав ближе і яка Його за життя не знала, в Галичині, в тїм українськїм Піємонті.

Та заки ся почесна роля Данилової землі довершить ся ділом, мусить поширити ся і поглибити ся Шевченків культ на веїх инших просторах українських земель, культ Шевченка як представника й апостола української самостійности. Ми розуміємо добре, чому в закордонній Україні забороняєть ся свята в честь самого тільки Шевченка. Сї за-

борони обернені не проти високо талановитого поета, не проти романтичного співця козацької бувальщини, не проти оборонця опечалених та обездолених, не проти лицаря рідного слова — а проти того огненного стовпа, що з магічною силою веде й вестиме мільони крізь темряву сучасности до світла грядучих днів під стягом культурної і політичної самостійности.

Та тільки від нас самих, з окрема від наших закордонних земляків залежить, щоб усі ті зусилля темної сили не встигли погасити сього животворного огня, а щоби він горів усе ширше, усе вище — аж до повного сходу сонця волі. Успішною зброєю у сій боротьбі мусить нам бути наука, як одна з найголовніших і найсильніших основ самостійної національної культури.

По сїм подав бесідник огляд ювілейних праць і привітань товариства в ювілейнім році: розписане конкурсової премії пс запису пок. Олександра Кониського на найліпшу біографію Шевченка; фототипне видане першого кобзаря з 1840 р.; монографія про Шевченка як малювача — О. Новицького, збірник спеціальних праць про поета як подвійний том „Записок“; повну бібліографію видань Шевченка і писань про нього; збірка голосів сучасників про Шевченка; з'їзд українських письменників.

По відчитаню привітів почав проф. д-р Смалъ-Стоцький виклад на тему: „Ідеї Шевченкової творчости“.

Ідеї Шевченкової творчості.

Бажав би я в цю велику хвилю, коли святкуємо 100-літній ювілей уродив Тараса Шевченка, дібрати як найкращих слів, щоб ушанувати найдорожчу нам пам'ять великого гонімого народного України. Та хто з нас чує в собі силу сказати, чим був і чим в тай ще буде для нас Шевченко? Чи значіве його для українського народу може вже вичерпало ся? — Ні, ніколи воно не вичерпасть ся, бо в його творах зложені слова вічної правди, неминущої краси, найглибшої доброти. Вони самі від себе все обновляють ся, будять усе наново нові думки, будять нове житє. Вони мають таку чарівну силу, що до глибини потрясають, зворушують душу, сумління земляків, що мов вогнем палають-печуть навіть закам'яніле серце і таким чином все наново спричинюють цілковитий переверот у думаню, розуміню і діланю людей. Оце-ж то і є та велика сила правдивого мистецтва, що воно розбирає чоловіка геть до шпiku і кости, заставляє думати, розуміти, почувати біль, терпіння, утіху і радість, плакати, любити, ненавидіти і нарешті ділати. Хто з нас не зазнав цієї чарівної сили поезії Шевченка на собі самім? Хтож це може словами вразити? — Це дасть ся хіба серцем відчутти!

Оттакого то пророка, мученика за правду, волю і славу України, дав нам в 19-ім в. хлібороб-кріпак на доказ, які величезні моральні і культурні сили і скарби криють ся в широким масах українського народу. Цінити ті скарби треба тим

більше, коли зважимо, що не в силі було їх звічечити навіть кріпацтво, це „пекло на цім світі“, це глибоке море всякого безправства, всякого зіпсуття, всякої неморальности і дикого звірства, диких і лютих надужить сильнійшого над німечним, як усі ті образи розкрив нам перед очима сам таки Шевченко.

Ой бо справді кріпацтво було найстрашнійшою язвою України, яку їй завдала нова її протекторка Москва. Народ повернено дійсно в невольника в найгіршім того слова значіноу, а моральні наслідки неволі маси народу показали ся страшні. Бо неволя народу потягає за собою загальну неволю, також неволю і тих, що нібито панують над народом. Не лиш у кріпака, але і у його пана зарівно душа раба. Оцеж бо і є страшне прокляте неволі — та ієрархія рабів над рабами, рабів, що панують над закріпощеним народом, самі не хочуть робити, не можуть робити, бо ближнього мають за машину, бо для праці мають тільки відразу, погорду.

Тому то і вольна колись Україна з своїм вольним козацтвом, вольні ще в 18-ім в. державні організації укр. народу Гетьманщина і Запорожська Січ, попали були в такий стан, який вірно змалював Шевченко особливо в Посланію і в Сні, де і пани українські представляють ся підлими рабами, недолюдками.

На ґрунті неволі і кривди, там, де „людей запрягають в тяжкі ярма, орють лихо, лихом засівають“, там, де „продають або у карти програють людей“, де „правдою, де людською кровю торгують“, де „кати знущають ся“ над людьми, де „люд навислий — це до панів сказано — скаженіє“, нічого доброго вирости не може.

Де нема святої волі,
Не буде там добра ніколи!

Часи, в котрих хліборобсько-кріпацька дитина Тарас прийшла на світ Божий, в котрих Тарас розвивав ся і працював, були просто страшні. Вже за царя Олександра І-го абсолютизм по невдалім поході Наполеона значно скріпив ся, але по придушенім повстаню декабристів 1825-го р. запанувала в Росії, як каже Герцен, чума реакційна. брутальність, безглуздість, цинізм і провокаційна нелюдськість, якої годі словами схарактеризувати. Досить сказати, що найсвітліша

голова тодішньої Росії, Бялінський, правління за царя Николая I-го називає пануванням шайки злодіїв і розбишак.

І в таких часах не побояв ся Тарас Шевченко виступити з завзятим жаданем для народу волі, економічної, соціальної і політичної волі. Правда, страшно діткнула його за це тяжка царська рука, та на тлі лютого звірства тим яскравіше заясніло світло його генія і не притьмили ані трошки того світла такі великани і лицарі духа і мистецтва, як Гоголь, Тургенєв і в., якими пишаєть ся сучасна російська література.

Завдане поета розумів Тарас Шевченко не як завданку, аби собі чи людям тугу розганяти, не як примху розніжненої або зденервованої душі, що сама не знає, що з нудьги почати, а так поважно, так глибоко, так наскрізь благородно і ідейно, як і між найбільшими поетами світової слави мало хто другий. Шевченко кладе поета нарівні з пророками, яких „господь, любя своїх людей“, посилав на землю людям, „свою любов благовістити, святому розуму учить“, учить, „як в світі жити“, „благовістити любов і правду і добро, добро найкраще на світі то братолюбіє“. Він хоче бути пророком своему безталанному народови.

Ціле своє життя посвятив Тарас безнастанній боротьбі за правду і волю, скрізь за неї вступав ся і за неї терпів.

Проти катів, тиранів, розпинателів народних, против панів і полупанків пускає він острі громи-стріли за кривду людську, за кривду-недолю України. Та не з ненависти до них, а з найщирішої любови до людей і до них таки самих, аби і вони стали людьми.

Він навчає нас

Путями добрими ходить,
Святого Господа (т. зн. правду) любить
І брата милувать —
І всякому добро творить;

він наказує нам „за правду стати“, а навіть „за правду згинуть“, він лишив нам заповіт порвати кайдани неволі.

Любов, правду і волю поклав він в основу нашого як індивідуального, так і колективного життя народного. Це ті етичні сили, що дадуть нам досягнути найвищий щабель доско-

налости і культури, що принесуть „мир і радість на землю людям“.

Поезія Шевченка натхнена найглибшою, найніжнійшою етикою. Вона не лише будить моральні пориви, сталять і гартує душу і волю, вона підіймає душу все вище, все вище, аж ген у найвищу височину до правди-істини, до Бога. Серед гнилизни страшного морального зіпсуття в Росії, серед біснуватого урядового обскурантизму того часу, тоді, як

заснула Україна,
Буряном укрилась, цвіллю зацвіла,
В калюжі, в болоті серце погноїла
І в дупло холодне гадюк напустила,

Тарас Шевченко став апостолом, пророком нового життя і новим, нечуваним доси словом, що мов „ножі обоюдні розпанахують погане, гниле серце трудне й виціджують сукровату“, вливає в серця земляків „живої, козацької тої крови, чистої, святої“, рве „кайдани лихої ночі“, що ними „оковано вільний розум“, будить братів до нового життя.

Етичний напрям поезії Шевченка має свій підклад не лише в здоровім етичнім почуванню хліборобської душі, — з Шевченком українська література перестає бути забавкою панів-аристократів! — а також в філософії і в поезії усіх європейських народів того часу. По французькій революції, що вибухла наслідком духового перевороту в 18-ім в. і зрушила підвалини давного політичного і соціального ладу, а відтак по реставрації монархії всі передові люди кинулись шукати за принципами нового ліпшого життя, бажали розпізнати змісл життя і всіх його стосунків, бажали додумати ся до такого ладу, який був би добрий і зовсім безпечний. А що політична діяльність була тоді неможлива, то усі думки, уся духова праця повернулись в область внутрішнього життя людини. Чуте набирає особлившої сили, сильний ліризм стає ознакою часу. Людина і її стосунки до людей, до громадянських організацій, до світа — це предмет як філософії, так і поезії, котра з свого боку в тих часах є просто філософією.

Серед моральної калюжі, в якій тоді бродили в Росії, а особливо на Україні, виривають у душі Шевченка, в душі людини, що почувала в собі покликана до великого діла, самі собою і зовсім зрозуміло, а наслідком особливих обставин

України живійше і яскравіше навіть, ніж у російських письменників, передовсім усякі етичні і соціальні питання життя. Він малює, аналізує, розбирає критично життя на Україні і всякі його стосунки, запускає зонду в суспільні рани як найглибше, навязує до того всього свої найтонші рефлексії, дає можливість побачити усю погань цього життя мов у зеркалі, заставляє людей здригнути ся усею душею на вид образу своїх власних поганих діл, своєї власної чорної душі. А вжеж недоля жіноча найшла в нім свого найбільшого речника.

Виринули вони в душі Тараса з найбільшою силою під час трох подорожий по Україні в роках від 1843—1845, які помімо гучних, величавих прийомів у українського панства зробили на Тараса як найсумнійше вражінє. В листах до Кухаренка з р. 1844-го сказано ось що: „Був я торік на Україні, був у Межигорського Спаса і на Хортці і скрізь був і все плакав. Сплюндрували нашу Україну катової віри Німцот з Москалями. Там чорт ма людей. Німці прокляті більш нічого. Там опріч плачу нічого не почую“.

Кріпацтво зі всіма своїми звірствами, а окрім того загальна національна і соціально-моральна темнота панів, брак усякого зроуміння для потреб краю і народу, сліпе малпованє чужини, брак усякої самостійної, розумної думки і праці, а при тім безмежна зарозумілість і великопанське самодурство, чому всьому Тарас по 14-ти роках, як не був у ріднім краю, мав тепер нагоду з близька придивити ся, все те напувало його душу на балах, забавах і гулянках гіркою трутою. І він нераз, як каже княжна Варвара Репніна, „згорнув крила і серцем упав на землю усею своєю вагою“. Княжну Варвару, цього його „ангела хранителя“, його „сестру“, його сумліне, смутило те, що Тарас занадто приставав собі з „мочимордами“, та що вона не раз, а часто бачила його таким, яким не бажала бачити ніколи. Поезії Тараса з тих часів показують однак як найвиразнійше, що причина цьому і тому лежала в тім, що він бачив, і що чув на Україні. А бачив і чув він таке, що

Як би розказать
Про якогонебудь одного маїната
Історію правду, то перелякать

Саме пекло можно, а Данта старого
Полупанком наших можно здивувать!

Вражіння з тих подорожий по Україні доводили Тараса до найбільшої розпуки, вираз якої находимо ми в усіх поемах Шевченка, написаних в роках 1843—1846-го.

Маючи це перед очима, що йно порозумімо докладно, що значить його думка:

Чого мені тяжко? Чого мені нудно?
Чого серце плаче, ридав, кричить
Мов дитя голодне? Серце мов трудне!
Чого ти бажаєш? Що в тебе болить?
Чи пити, чи їсти, чи спатоньки хочеш?
Засни, мов серце, на віки засни
Невкриті, розбите! А люд нависний
Нехай скаженіє!... Закрий, серце, очі!

Не неписьменному людови, а панам нависним Тарас це в очі каже, що вони скаженіють!

В такім настрою перейшли три літа, літа найсумнійших спостережень, найпоганійших досвідів з людьми,

Що серце вбиралось
З ними жити, їх любити,

з людьми, що їх як найдосаднійше характеризують слова Шевченка:

Кругом мене, де не гляну,
Не люди, а змії.

Не власна недоля причиною його горювання, а це, що
й малої дитини

Я не бачу щасливої.

Все плаче, все гине!

І рад би я сховати ся,

Але де, не знаю.

Скрізь неправда, де не гляну,

Скрізь Господа лають!

Ось правдиве поясненє для того стану, який княжній Варварі так дуже не подобав ся. Бо не байдужний був Шевченко, так як пани українські, що його самого так радо приймали та гостили, на людське горе. Думи проклаті про це горе, про горе-недолю України ніколи його не покидають.

За думою дума роєм вилітає,
 Одна давить серце, друга роздирає,
 А третя тихо-тихесенько плаче
 У самому серці, може й Бог не бачить.

Комуж її покажу я,
 І хто тую мову
 Привітає, угадає
 Великеє слово?
 Всі оглухли, похилились
 В кайданах, байдуже...

Оцеж то його найгірше болить, що люди мов оглухли на все байдужні, хлять ся в кайданах, кохають синів, щоб їх продати в різниці Москалеви, і службу катови України уважають патріотизмом; а щоб „за честь, славу, за братерство, за волю країни“ стати та ще так поступити, як зробив з Андрієм його батько в Тарасі Бульбі або Гонта з своїми синами в Гайдамаках, нема кому. Ось чому Тарас сумує та плаче!

Горяча любов Тараса до людини і до України не дала йому однак віддавати ся розпуці, песимізови. Вона попихає його до діла. Всю силу душі вкладає він у те, щоб з моральної калюжі підняти людей, щоб визволити Україну з кайданів лихої ночі.

Тому рішаєть ся він іти далі за власним голосом із „Тризни“:

Не пропою вамъ пѣсни нової
 О славі родини моеї,
 Сложите вы псаломъ суровый
 Про беззаконія людей...

і починає складати псалми сурові про злочинства людей, оден суровійший над другий, як Сон, Іван Гус, Великий Лях, Суботів, Кавказ, Посланіє, Холодний Яр, Псалми Давидові і т. д. і т. д. Тут поезія Тараса доторкаєть ся із становища етики найбільчійших ран суспільних і політичних на Україні, вона стає політичною, заступає трибуну парламентарну. І це зовсім зрозуміло.

Етичні питання і засади не є лише справою поодинокі людини, а витвором суспільности, громадянства, справою важною для усіх людей, тим то вони в заразом питаннями політичними.

В своїх сурових псалмах став Шевченко обличителем катів, тиранів і людодів, підвіжків Москви і Варшавського смітя, українських панів перевертнів, недолюдків, п'явок і усіх кривдників. В тих його поезіях дзвенить одна струна, струна безмежної скорботи і найжурливішого сумованя над долею України і її причинами. Це заразом люте обжаловане усіх, що спричинили недолю-неволю України. Кожде слово — це кроваві, пекучі сльози за чоловіка, а заокруглена їх цілість — це найгорячіше бажане Україні і її дітям безталанним волі, сили і слави. З непохитною вірою в свій нарід, з кріпкою надією, що „встане правда, встане воля“ лунає голос Шевченка — боріте ся, поборете! В цих поемах виявив ся найщиріший український патріотизм Шевченка, палає найгорячіша, але не сліпа любов до рідного краю, палає вогнем любов до люднни взагалі, в цих поемах найвисша людяність, найблагороднійша альтруїстична етика найшла в Тарасови свого Богом натхненого речника.

На самому дні душі цього найбільшого на цілім світі — безперечно нари йому тут нема — обличителя усіх кривдників, „обличителя жестоких людей несятих“, „алмазом добрим, дорогим сияє“ любов не лиш до покривджених, але і до самих таки кривдників. Він, великий наш біблієць, із Христової науки ясно і недвозначно витягнув такий висновок, щоб „за ката лютого молити ся“ і щоб бороти ся з ним „не огнем і мечем“, а „правдою і любовю“. Це той тон, що ще в молодечих його літах глибоко запав в його душу, коли він вчив ся біблїї та „списував Сквороду“, це продовжене філософії нашогож таки п'ятогого філософа Сквороди. Далеко скорше, ніж мудрець з Ясної Поляни, великий Толстой, висказує Тарас і таку думку, що колиб між людьми запанували „любов і святий розум“ і люди поступалиб після наук своїх „кротких пророків“, то не требаб на них ані „кайданів кувати, ані тюрми мурувати, не требаб було і царя“.

Зовсім зрозуміла річ, що аналіза етичних питань і засад веде также просто до релігійного питання, бо ж мораль це дуже важний елемент релігії, а становище урядової російської церкви просто провокувало до того Шевченка. Це показує нам велику душу Шевченка знов з вишого боку.

Шевченко наскрізь релігійний, він деїст. Однак його релігійність не догматична, не спутана ніякими путами, не скована ніякими догмами, компромісовими установами, а жива, стихійна як саме життя. Він ні в чім не йде на компроміси, а знає лиш оден етичний закон правдивої релігії, який прикладає до всіх людських діл, закон безмежної любови, закон абсолютної, чистої, живої правди-істини і правди-справедливости. Любов і правда це його Бог, якому одному він поклоняється, уважаючи все нише брехнею.

Тому то не диво, що Шевченко нераз тоном старозавітного Мойсея і інших старозавітних пророків із Богом дуже остро розправляє ся. Та не з правдивим Богом веде він війну, не против Христа підймає Шевченко бунт, а против сфальшованого, лицемірного християнства, що сталось посміхвищем науки Христової, против урядової російської церкви, против тої церкви, що „рай у найми оддає“, що наказує бити „поклони за кражу, за війну, за кров“, против византийства, против таких етичних засад, які драстично виразив Шевченко словами „дери, дери та дай і црямо в рай“, против таких християн, що „бючи поклони“ з братами діють те, чого і звір дикий не зробить, против таких просвічених християн, що „земні бють поклони, за хрести ховають ся од сатани, а просять стиха супостатам християнам то чуми, то лиха, то всякого беаголовля“... За таку етику Христос не розпинав ся на хресті, той Христос, що перед ним Шевченко бє поклони! Туж урядову російську церков поборювали і передові люди Московщини, як великий критик Беліньський і в.

Самої натхненої проповіді засад нового життя, основаного на засаді найщирішого демократизму, волі, правди і братерства, без холопа і без пана, тої нової релігії, що після глибокої віри Шевченка має принести „мир і радість на землю людям“, було за мало. Треба було підперти її живими прикладами, аби тим збудвати віру, піддержати надію, що „встане правда, встане воля“, викликати запал до святого діла. А що дійсність таких прикладів не давала, сягнув за ними Шевченко зовсім у душі романтики, цего незвичайно буйного літературного напруму його часів, в давні славні часи України.

І виводить Шевченко перед очи земляків чудові живі образи із історії України, з історії козаччини, як то

„славні Запорозжці вміли панувати“, як козаки на байдаках великим Дніпром до Туркині їхали в гості, „не кипені трусить“, а „із турецької неволі братів визволяти, славу добувати“, як між ними панувала правдива рівність і братерство, як боролись вони за віру і волю з Ляхами, різались в ордами, як скородили списами московські ребра; розкриває високі могили, тих „свідків слави дідівщини“, що всі „начинені нашим благородним трупом, начинені туго“ показує, як бувало „козаки усю мізерію оддавали своїй Україні неботі“. згадує „праведних гетьманів“ і з важкого болю стискаєть ся йому серце, що все те минуло ся, що все те у поганих, нікчемних внуків пішло навіть у непамять, вониж самі „сидять собі у запічку“, „панам жито с'ють“, „носять косу в росу“, „гнуть ся мовчки“, „а над дітьми козацькими поганці панують“.

Однак і темні сторони української історії дуже добре добачав Шевченко, нічого не затаював, нічого не прикрашував, до всього відносив ся критично, „славних, незабутих Брутів і Коклесів“ показував він також в правдивому світлі землякам.

Оцими порівнуваннями своєї сучасности з давнюю бувальщиною Шевченко перший у нас на Україні будить і заострює історичний змісл, цей важний добуток нових часів, чаєів гуманізму і вольнодумства 18-го в., якого зміслу перше зовсім не було, а який стаєть ся великою підоймою науки і поступу взагалі.

Із тогож таки кореня ідеї гуманізму виростає буйно ідея націоналізму, що знов таки першого у нас Шевченка захоплює усею силою і находить у нїм свого найшляхотнійшого речивка, що з найгорячійшою любовю до України —

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
За неї душу погублю!

— до українського народу, української мови, звичаїв, обичаїв і всього того, що історично склалось в українську націю, що становить свій, питомий, український світогляд, уміє сполучити не менше горячу любов до инших націй, навіть і до таких, що з ними Україна цілими віками боролась, і до людства взагалі. Нї врихоточки в ньому того шовінізму, того месіянїзму, яким якрав визначають ся передові тодішні люди

між Москалями, Поляками і н. Усі народи обіймає Тарас своєю любовю. Його ідеал дуже добре характеризує бажане,

Щоб усі Слов'яни
Стали добрими братами
І синами сонця правди.

Та не тільки усі Слов'яни, а геть усі люди!

Всім вам вкупі на землі
Єдиномисліє подай
І братолюб'є пошли! —

молить ся Шевченко. Оттак то маючи перед очима образ вольної України, уявляє вже собі Шевченко висші політично-суспільні організації в збратаню усіх Слов'ян, а далі в збратаню усього людства.

Своїми історичними поемами запалив Шевченко почуте національне, привів до свідомости земляків те, що було оповите густою мракою; глибоким своїм чутем відчув це, що билось у серці мільйонів народу, а не находило вислову; схопив змісл історії України і визначив українському народови ясну мету.

Лише правдивий геній народу уміє „невченим оком“ заглянути в саму душу народу, заглянути так глибоко-глибоко, що перед ним не укрветь ся ніяка тайна, а висловити все, що там побачить, так ясно, так усім зрозуміло, що кождий пізнає в тім неначе свої власні, найщиріші думки, з якими доси нібито чомусь крив ся перед світом; виразити так щиро, так живо, так по мистецьки, такими чудовими образами, взятими із наскрізь народного світогляду, а так сильно, різко, часом знов із такою їдкою іронією, що від кождого слова стрепенеть ся душа і закамешіле людське серце тає як віск від вогню.

А в яку стрійну, пильну, щиронародну форму уміє Тарас убрати свою мову! Кождий витає в ній своє, рідне, а гарне-гарне — що не надвиш ся, не наслушавш ся! Музика тай годі, своя рідна музика, своя рідна пісня народна і коломийка в різних своїх ритмах, і шумка, і колядка, і весільна, і обжинкова і кожда, кожда музикальна форма, яку лиш де-небудь віками придумав український нарід. Ось тим то Шевченко, як ніхто вищий, національний український кобзар. Та не лиш тим самим.

В світових питаннях етики, політики, релігії, філософії, в питаннях про основи нового життя, нового ладу, які займали в його часах найперших людей цілого світа, Шевченко серед найрізнішшх філософічних течій і напрямів умів зберегти свою самостійність, не дав себе ніяким великим авторитетом збити з пантелику, не йшов на сліпо за „сучасними огнями“, не ніс „з чужого поля великих слів велику силу“. Усе те, що безперечно було йому відоме із надзвичайно живої устної і письменної дискусії в цих сферах — він же дуже добре знав Бєлінського, Герцена, Герценового „Колокола“ діставши в руки, цілував, відомі були йому не лиш западниці і їх науки, але також теорії славянофілів і т. д. — усе те умів він переупустити крізь призму свого духа, умів він у горнилі своєї душі перетопити рідним, наскрізь українським світоглядом у свою рідну, питому українську систему. „Не копіруй, а всматривайся“ — було його гаслом не лише для малярства, але і для всього знання і життя. Чого він навчав, що проповідує, то не „по німецькому показу“, щоб „ніхто не второпає“, а так, щоб „неложними устами сказати правду“, свою правду. Де не глянеш, у Шевченка мудрість своя, бо він учився так, як треба. Свої, українському народови рідні ідеї, свої питомі форми вносить Шевченко в світову скарбницю культури.

В своїх твердих переконаннях він ніколи не захитає ся, ніколи „перед гординою ката не поклоняє ся“, ніколи з тодішнім ладом не погодив ся, як пр. Бєлінський, Гоголь і т. п. Як гранітна скала непохитний, незломний, зовсім у собі гармонійний характер Тараса: наскрізь релігійний вольнодумець, найщиріший демократ, що кожного часу готов „за правду стати, за правду згинуть“, найшляхотніший альтруїст. Він наш апостол правди і науки не лиш словами, але і своїм життям!

Сильний, величезний був його вплив.

Мов чародій вбудив він із тяжкого сну великий 30-кілька мільоновий народ, зєднав його до купи — помімо політичних кордонів, привєднав його для великого культурного поступу, заставив до культурної праці, вказав йому ціль цієї праці, вивів його як націю у світ, між люди.

Згадаймо хочби недавню ще минувшину зі всіма приналежностями кріпацтва, панщини, згадаймо гірку долю українського безталанного народу в тих часах, гірку долю запла-

жаної матері України, а огляньмо ся винї навкруги себе, то не лиш ми самі сміло можемо сказати, а і цілий світ добре це знав і добре вже чув, що

Трупи встали
І очи розкрили.

Український нарід устав, встав без гомону, без крику і гвалту, без гуку гармат реє „кайдани лихої ночі“, якими окорвано його розум, і за короткий час праці своїми культурними здобутками-придбаннями звертає на себе очі всеї Європи, всього цивілізованого світа, стає між народами Європи важним культурним чинником. Це безперечна заслуга поезії Тараса Шевченка. І в тім лежить уже не лиш національне, але і світове значіння його поезії.

Як дуже Шевченко випередив свій час глибокими ідеями своєї творчости, найліпший доказ на це, що і тепер, 53 роки тому, як поховали його „серед степу широкого на Вкраїні милій“, в Росії все ще не такий лад, щоб вільно було почути його „святес слово, святої правди голос новий“, щоб вільно було його за це слово пошанувати.

Бодай не казати!

Бо за людий сором, бо серце болить.

Громом лунає до тих його ворогів голос Тараса:

Схаменіть ся! Будьте люди,
Бо лихо вам буде.
Розкують ся незабаром
Заковані люди.
Настане суд...

Не яканебудь пропаганда зробила Шевченка в українськїм народї великим — самі глибокі ідеї творчости поета-пророка витворили широкий, майже релігійний культ Шевченка.

Неваче наш Дніпро широкий
Слова його лились, текли,
І в серце падали глибоко
І вїби тим огнем пекли
Холодні душі. Полюбили
Пророка люди і молились
Йому і слъози знай лили.

Молились і будуть молити ся. Нема ніякої сили на світі,
щоб вирвати з серця любов народу до свого великого гетьма-
пророка.

Жива

Душа постова святая,
Жива в святых своїх речах,
І ми читая оживаєм,
І чуем Бога в небесах.

Нові видання Товариства.

Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Рік 1913. Том CVII—CXVIII. Львів, 1914. Ст. 394, 8°. Ціна 5 кор. Зміст: 1. Присвята: „Іванови Франкови в сорокліте письменської діяльності“, ст. 1. — 2. Дещо про вийстя української народности — Хведора Корша (Москва), ст. 3—7. — 3. Сліди скитської культури в Галичині — Володимира Гребеняка (Львів), ст. 9—25. — 4. Двѣ-три замѣтки изъ области древнѣйшаго церковно-славянскаго перевода — Ватрослава Ягича (Відень), ст. 27—30. — 5. Лѣтописецъ Несторъ — Алексѣя Шахматова (Петербург), ст. 31—53. — 6. Гомер в Галицькій літописи — Богдана Барвінського (Львів), ст. 55—63. — 7. Козаччина в політичних комбінаціях 1620—1630 роках: I. Маніфест до Козаків 1631 р. Швеція і Козаки. Козаччина в плянах Габора Бетлена. Корнеліс Гага і Кирило Лукаріс. — II. Переговори Швеції з Семигородом. Меморіал про козаччину 1629 р. Авторство поглядів на козацьку справу. — III. Зносини Бетлена з козаками і православними. Болестрашицькій. Місія Русселя і Тальрана до Москви. — IV. Руссель у Швеції. Посольство Русселя до Запорожців. Відношенє козаччини до західних держав. Вислід дипломатичних змагань. — Додаток. (З портретом К. Гага) — Студії Івана Крип'якевича (Львів), ст. 65—114. — 8. Один момент під Зборовом 1649 р. Критичний нарис Стефана Томашівського (Львів), ст. 115—125. — 9. „Під протекцію курфюрета“. До історії політики П. Дорошенка — Івана Кривецького (Львів), ст. 127—136. —

10. „Христос пасхос“. Львівські віршовані діяльогні з 1630 р. — Василя Щурата (Львів), ст. 137—178. — 11. З старшої письменности Угорської Русі — Гіядора Стрипського (Будапешт), ст. 179—195. — 12. Еропеја bazyliаńska. Nieznany okaz literatury rusko-polskiey — Aleksandra Brücknera (Берлин), ст. 197—206. — 13. Два епіводи з історії боротьби Гедеона Балабана з львівським брадтвом — Федора Срібного (Львів), ст. 207—214. — 14. Kotljarewskyj's Travestierte Aeneide — von Alfred Jensen (Стокгольм), ст. 215—225. — 15. Українські думи — Миколи Сумцова (Харків), ст. 227—234. — 16. Запропащена збірка угроруських казок — Володимира Гнатюка (Львів), ст. 235—243. — 17. Z sennyeh widziadel ludzkosci — Jana Baudouina de Courtenay (Петербург), ст. 245—249. — 18. Український протипапський памфлет XVI в. „Исторія о одномъ папѣ римскомъ“ — Михайла Возняка (Львів), ст. 251—268. — 19. З переписки письменників 1860-их років в Галичині — Титка Реваковича (Львів), ст. 269—286. — 20. Кандидатура Федьковича на посла — Ярослава Гординського (Львів), ст. 287—289. 21. Основи відродження білоруського письменства: I. Право на самостійне культурне житє. — II. Ідейний підклад білоруського письменства. III. Польсько-білоруська школа. — IV. Російсько-білоруська школа. — V. Деякі паралелі і висновки. — Іларіона Свенціцького (Львів), ст. 291—301. — 22. Lidové povídky o zkrosení zle ženy — Jiřího Polívky (Прага), ст. 303—320. — 23. Ярмарки на дівчата. Причинок до української етиології — Зенона Кузелі (Чернівці), ст. 321—332. — 24. Проба упорядкованя українських говорів — Івана Зілинського (Львів), ст. 333—375. — 25. Вокатив в українській мові — Евгена Тимченка (Варшава), ст. 377—390.

Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Рік 1914. Том СХХІ. Львів, 1914. Ст. 240, 8^о. Ціна 3 кор. Зміст: 1. De hymnographia Mariana in Ecclesia Graeca Theol. Doct. Petri Kгурjakevуѣ opus posthumum, ст. 1—62. — 2. Галицько-руське церковне малярство XV—XVI ст. (Матеріали й замітки). Подав Іларіон Свенціцький, ст. 63—116. — 3. Польська персоніфікація „Україна“ з 1644 р. Написав Богдан Барвінський, ст. 117—132. — 4. До выяснення національних поглядів Якова Головацького в 1848 р. (Перша редакція „Розправи о язичі южно-руским і его наричіях“). Подав Ми-

хайло Возняк, ст. 133—172. — 5. Посвжине і забави при мерци в українськїм похороннїм обрядї. Написав Зенон Кузеля, ст. 173—224. — 6. † Константин Михальчук (1840—1914). I. Некрольоґ. II. Автобіоґрафічна записка, ст. 225—240.

Збірник історично-філософічної секції Наукового Товариства імени Шевченка. Том XVI. Тарас Шевченко як маляр. Написав Ол. Новицький. Львів—Москва, 1914. Ст. 90+84 (знимки), 8°. Ціна 10 кор.

Етноґрафічний Збірник. В видав етноґрафічна комісія Наукового Товариства імени Шевченка. **Т. XXXV.** Колядки і щедрівки. **Том I.** Зібрав Володимир Гнатюк. У Львові, 1914. Ст. XXXIV+270, 8°. Ціна 4 кор. Зміст: Передне слово, III—XIV. — Як відбувають ся коляди у Гуцулів, XV—XXXIV. — I. Надвірні колядки. 1—16. — II. Колядки старинні. (Дідам і бабам), 17—111. — III. Колядки господареві. 112—219. — IV. Колядки господині, 220—264.

Етноґрафічний Збірник. В видав етноґрафічна комісія Наукового Товариства імени Шевченка. **Т. XXXVI.** Колядки і щедрівки. **Т. II.** Зібрав Володимир Гнатюк. У Львові, 1914. Ст. XVI+380, 8°. Ціна 5 кор. Зміст: Передне слово, III—XV. — V. Колядки парубкови, ст. 1—134. — VI. Колядки дівчині, ст. 135—267. — VII. Колядки умерлим, ст. 278—279. — VIII. Подяка столови, ст. 280—281. — IX. Поколядь, ст. 282—302. — X. Віншівки, 303—319. — XI. Плясанки, ст. 320—334. — XII. Народії і жартовливі колядки, ст. 335—350. — XIII. Діточі колядки (Віршівки), ст. 351—369. — Додаток, ст. 370—371. — Зміст, ст. 372—379. — Друкарські похибки, ст. 380.

Кобзарь Т. Шевченка. Фототипія першого видання з 1840 року. Львів, 1914. Ст. 114, мал. 8°. Ціна 1 К 40 сот.

Chronik der ukrainischen Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg. Heft. I. Jahr 1913. N. 53. Львів, 1914. Ст. 68, 8°. Ціна 1 кор. Зміст: **Bericht für das J. 1912: Tätigkeit des Ausschusses.** — Tätigkeit der Sektionen und Kommissionen. — Wissenschaftliche Publikationen. — Mitglieder der Gesellschaft: Ehrenmitglieder. Wirkliche Mitglieder. Stiftungsmglieder. Ordentliche Mitglieder. — Mitglieder der Kommissionen. — Administration der Gesellschaft. — Institutionen, die mit der Gesell-

schaft im Tauschverkehr der Publikationen gestanden sind. — Zeitschriften, die die Bibliothek im Laufe des Jahres erhielt. — Bericht über den Stand der Bibliothek. — Bericht über den Stand des Museums. — Bericht des bibliographischen Bureau. — Bilanz der wissenschaftlichen Publikationen. — Kassabericht.

Chronik der ukrainischen Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg. Heft II. Jahr 1913. N. 54. Bericht für die Monate: Januar-April. Львів, 1914. Ст. 37, 8°. Ціна 30 сот. Зміст: Sitzungen des Ausschusses. — Sitzungen der Sektionen (B. Bučynskyj — Anfänge der politischen Laufbahn des Ostafij Daškowyč. V. Modzalevskyj — Ein Beitrag zur Geschichte der Verteilung der freien Staatsländereien. Iv. Džydzora — Dokumente zur Geschichte der Hetmanenregierung in den J. 1727—1734. Mich. Wosnjak — Ein Beitrag zur Kulturgeschichte der alten Ukraine im XVII.—XVIII. Jahrhundert. M. Hruševskyj — Die letzten Lieferungen der Arbeit von Prof. Žukovyč über die religiösen Verhältnisse im XVII. Jahrhundert. Vlad. Hrebenjak — Arbeiten („Trudy“) des Černyhover Archäologen-Kongresses. Vadim Ščerbakivskyj — Die Kirchen des Bojkenlandes. A. Onyščuk — Volkskalender des Huzulenlandes. V. Domanyčkyj — Volkskalender in Volynien. A. Onyšeuk — Überreste der ursprünglichen Kultur bei den Huzulen. Ders. — Aus dem Volksleben der Huzulen. Volod. Hnatjuk — Schwemmen und Verbrennen der Hexen in Galizien. Ders. — Überreste der vorchristlichen Weltanschauung unserer Vorfahren. Dr. Iv. Franko — Geistliche und Kirchenpoesie im Orient und Okzident. Dr. Hil. Svjencjickij — Das Bojkenidiom des Dorfes Bitla. Dr. Iv. Franko — Der Kampf um das Alphabet im J. 1859). — Sitzungen der Kommissionen. — Die Anteilnahme der Gesellschaft am Leichenbegängnisse des M. Kocjubynskyj. — Gesellschaften und Institutionen, die dem Tauschverkehr der Publikationen beigetreten sind. — Bericht über den Stand der Bibliothek. — Bericht über den Stand des Museums. — Neue Publikationen der Gesellschaft.

Chronik der ukrainischen Ševčenko-Gesellschaft der Wissenschaften in Lemberg. Heft III. Jahr. 1913. N. 55. Bericht für die Monate: Mai—August. Львів, 1914. Ст. 20, 8°. Ціна 30 сот. Зміст: Sitzungen des Ausschusses. — Generalversammlung. — Sitzungen der Sektionen (V. Hrebenjak — Die Hölzernen Kirchen

der galizischen Ukraine. B. Barvińskij -- Einige Dokumente und Notizen zu den Zeiten der Grossfürsten Svtrihajlo und Sigismund Kejstutovyč. Ivan Krypjakovyč -- Neue Materialien zur Geschichte der Konzile des J. 1629). -- Sitzungen der Kommissionen. -- Bericht über den Stand der Bibliothek. -- Bericht über den Stand des Museums. -- Neue Publikationen der Gesellschaft.

Касове справозданє Наук. Тов. ім. Шевченка

за час від 1 січня до 30 червня 1914.

I. Загальне зіставленє рахунків Товариства.

а) Рахунок білянсу.

I. Чинний стан центральної управи.

Готівка	1.035·28	
Льокації	10.403·08	
Академічний Дім	48.915·67	
Довжники	26.244·—	
Інвентар канцелярії	1.000·—	87.598·03

2. Чинний стан дому при ул. Чарнецького, ч. 24.

Вартість дому	394.000·—	
Наперед упл. відсотки	1.730·90	395·730·90

3. Чинний стан друкарні.

Готівка	872·38	
Кавції	1.400·—	
Довжники	121.036·40	
Інвентар	42.000·—	
Запас паперу	5.334·10	
„ маси і фарби	457·20	171.100·08

4. Чинний стан переплетні.

Готівка	35·33	
Довжники	4.830·44	
Інвентар	17.200·—	
до переносу	22.065·77	654.429·01

з переносу	22.065·77	654.429·01
Запас паперу і зшитків	12.836·76	
„ текстури	335·—	
„ полотна і шкіри	14.817·96	
„ дроту і орґангани	774·22	
„ фарби і клею	326·60	51.156·31

5. Чинний стан книгарні.

Готівка	2.185·69	
Почтова щадниця	13.015·45	
Довжники	19.366·88	
Запас книжок	120.000·—	
Інвентар	2.600·—	157.168·02
		<u>862.753·34</u>

І. Довжний стан центральної управи.

Академічний резервний фонд	18.707·02	
Запомогов. фонд ім. А. Бончевського	10.370·28	
Стипенд. „ „ М. Грушевського	6.259·80	
„ „ „ О. Огоновського	2.571·51	
„ „ „ О. Кониського	12.852·25	
„ „ „ Я. Головацького	5.463·45	
Фонд доцентів	5.739·54	
„ пам'ятника Т. Шевченка	995·34	
„ „ П. Ніщинського	147·06	
„ літератів ім. І. Котляревського	2.942·08	
„ „ Д. Мордовця	2.349·41	
Претенсія камен. при ул. Чарнецького, 26.	17.144·78	
Вірителі	287.904·96	373.447·48

2. Довжний стан дому при ул. Чарнецького, 24.

Векслевий кредит	80.000·—	
Гіпотечний довг Краєв. Банку	72.280·38	
Зайнтабульована подружна кавція	40.000·—	
Решта ціни купна	6.179·36	
Переносна належитість	6.050·—	
Резерва відсотків	748·29	205.258·03

3. Довжний стан друкарні.

Вірителі за папір	80.783·48	
„ „ масу і фарбу	378·40	
„ „ інвентар	3.988·10	85.149·98
до переносу		<u>663.855·49</u>

з переносу 663.855·49

4. Довжний стан переплетні.

Віртелі за матеріали 14.229·44

5. Довжний стан книгарні.

Віртелі за книжки 94.341·84
 Маєток Товариства 90.326·57
862.753·34

Зіставлене:

Маєток Товариства 30 червня 1914 . . . 90.326·57
 " " 31 грудня 1913 . . . 90.049·11
 " " збільшився о . . . 277·46

б) Рахунок зисків і страт.

1. Доходи центральної управи.

Субвенція Краєвого Союму 8.500·—
 Членські вкладки 826·64
 За продані видавництва 2.653·23 11.979·87

2. Доходи дому при ул. Чарнецького, 24.

Чивші 7.196·—
 Субвенція Міністерства просв. і віроісп. 25.000·— 32.196·—

3. Доходи друкарні.

За роботи чужі 115.348·79
 " " Товариства 5.800·— 121.148·79

4. Доходи переплетні.

За роботи чужі 33.233·98
 " " Товариства 1.675·— 34.908·98

5. Доходи книгарні.

Дохід з продажу книжок 14.467·50
214.701·14

І. Видатки центральної управи.

Кошти видавництва:	гонорарі	6.287·82	
	друк	4.954·39	
	папір	2.102·80	
	коректа	417·30	
	оправа і брошуроване	777·10	
	квіші і літографія	1.567·56	16.106·97
Кошти бібліотеки:	книжки і оправа	3.270·22	
	платні персоналу	5.340·—	
	чинш, опал і світло	1.230·80	
	обезпечення персоналу	597·03	
	від огню	122·08	
	різні інші видатки	315·28	10.875·41
Кошти музею:	предмети	189·76	
	платні персоналу	2.080·—	
	опал і світло	76·—	
	обезпечення персоналу	90·—	
	різні інші видатки	441·70	2.877·46
Кошти адміністрації центр. управи:	платні персоналу	3.540·—	
	чинш, опал і світло	259·12	
	запомоги	1.002·—	
	відсотки	6.932·52	
	експедиція видань	312·72	
	телефон	100·—	
	зужиття інвентаря	95·—	
	обезпечення персоналу	556·56	
	різні інші видатки	875·09	13.673·01

2. Видатки дому при ул. Чарнецького, 24.

Амортизація дому $\frac{1}{2}\%$	2.000·—	
Відсотки	6.152·83	
Податки	4.574·89	
Адаптації і консервація	1.476·95	
Адміністрація	712·72	14.917·39

3. Видатки друкарні.

Складачі	23.163·81	
Оправа і брошуроване	25.780·66	
Папір	31.270·53	
Обслуга машин	9.212·35	
Сила до моторів	687·84	
Маса і фарба	740·45	
Зужиття інвентаря	4.870·57	
Направа	444·70	
до переносу	96.170·91	58.450·24

з переносу	96.170·91	58.450·24
Адміністрація: чинш	2.860·—	
опал і світло	1.127·97	
платня директора і канцелярийного персоналу	4.878·60	
каса хорих	366·25	
податки	167·50	
вдовича пенсія	480·—	
телефон	100·—	
коректа	450·—	
обезпеченє інвентаря	125·58	
порторія і фрахти	417·20	
ріжні дрібні видатки	2.106·92	109.250·93

4. Видатки переплетні.

Платні робітників	10.142·19	
Полотно і шкіра	4.588·93	
Папір	7.283·39	
Тектура	1.785·—	
Клій	524·20	
Дріт і органічна	758·52	
Фарба	229·—	
Сила до моторів	343·92	
Газ	102·26	
Зужитє інвентара	1.964·04	
Направа „	160·72	
Адміністрація: чинш	1.404·—	
опал і світло	761·25	
платня управителя і канцелярийного персоналу	1.730·—	
каса хорих	169·67	
податки	43·20	
ріжні дрібні видатки	482·31	32.472·60

5. Видатки книгарні.

Адміністрація: платні	7.405·—	
чинш	4.000·—	
опал і світло	240·36	
фрахти і порторії	1.250·46	
обезпеченє персоналу	126·—	
„ товару	94·28	
податки	492·60	
каса хорих	59·04	
до переносу	13.667·74	200.173·77

з переносу	13.667·74	200.173·77
зужитє інвентаря	160·—	
телефон	100·—	
ріжні дрібні видатки	322·17	14.249·91
Загальна надвишка в доходах Товариства за 1/2 року		<u>277·46</u>
		<u>214.701·14</u>

II. Зіставленє рахунків каменіці при ул. Чарнецького, ч. 26.

а) Рахунок білянсу.

Чинний стан.

Вартість каменіці	250.700·—
Інвентар	165·—
Наукове Товар. ім. Шевченка	17.144·78
Залеглі чинші	552·—
	<u>268.561·78</u>

Довжний стан.

Гіпотечний довг Кравового Банку	104.565·99
До сего залеглі відсотки	<u>2.202·98</u>
Незаплачені податки	317·18
Майно каменіці	161.475·63
	<u>268.561·78</u>

Зіставленє:

Масток 30 червня 1914	161.475·63
„ 31 грудня 1913	<u>157.713·80</u>
Зиск за 1/2 року	<u>3.761·83</u>

б) Рахунок зисків і страт.

Доходи.

Побрані чинші	<u>15.251·—</u>
-------------------------	-----------------

Видатки.

Амортизація каменниці	1.300.—
Зужитє інвентара	10.—
Відсотки	1.908·85
Податки	7.283·90
Консервація	144·50
Адміністрація	841·92
Зиск	3.761·83
	<u>15.251.—</u>

III. Зіставленє рахунків Академічного Дому.

а) Рахунок білянсу.

Чинний стан.

Вартість реальности	186.000.—
Непіднята субвенція	3.000.—
Краввий Банк, кавція	1.000.—
Інвентар	2.000.—
	<u>192.000.—</u>

Довжний стан.

Гіпотечний довг краввого Банку	73.628·37	
До сего залеглі відсотки	1.732·83	75.361·20
Наук. Тов. ім. Шевченка		48.915·67
Незаплачені податки		377·45
Майно		67.345·68
		<u>192.000.—</u>

Зіставленє:

Маєток 30 червня 1914	67.345·68	
„ 31 грудня 1913	67.206·79	
Зиск		<u>138·89</u>

б) Рахунок зисків і страт.

Доходи.

Оплати студентів за опал, світло, воду, услугу і зужитє інвентара	5.022·05
Субвенція краввого Союму	1.000.—
	<u>6.022·05</u>

Видатки.

Відсотки	2.875·—
Податки	334·90
Адміністрація	2.141·16
Консервація	302·10
Зужиття інвентаря	230·—
Зиск	138·89
	<hr/>
	6.022·05

IV. Рахунок фондів

під управуоу Наук. Тов. ім. Шевченка.

а) Академічний резервовий фонд.

Сальдо з р. 1913	18.275·78
Юліян Нєдзвецкий	20·—
Відсотки $4\frac{1}{2}\%$	411·24
Сальдо 1 липня 1914	<hr/>
	18.707·02

б) Фонд доцентів.

Сальдо з р. 1913	5.613·25
Відсотки $4\frac{1}{2}\%$	126·29
Сальдо 1 липня 1914	<hr/>
	5.739·54

в) Фонд пам'ятника Т. Шевченка.

Сальдо з р. 1913	973·45
Відсотки $4\frac{1}{2}\%$	21·89
Сальдо 1 липня 1914	<hr/>
	995·34

г) Фонд літератів ім. І. Котляревського.

Сальдо з р. 1913	2.877·35
Відсотки $4\frac{1}{2}\%$	64·73
Сальдо 1 липня 1914	<hr/>
	2.942·08

д) Фонд літератів ім. Д. Мордовця.

Сальдо з р. 1913	2.297·73
Відсотки $4\frac{1}{2}\%$	51·68
Сальдо 1 липня 1914	<hr/>
	2.349·41

е) Стипендійний фонд ім. М. Грушевського.

Сальдо з р. 1913	6.122·05
Відсотки $4\frac{1}{2}\%$	137·75
Сальдо 1 липня 1914	<hr/>
	6.259·80

КОРОТКИЙ ОГЛЯД РАХУНКІВ ТОВАРИСТВА.

РАХУНОК ВІЛЯНСУ.

Чинний стан:

Готівка центральної касп	1.035·28
Льбокації і задатки	10.403·08
Вклади в дім ул. Чарнецького, 24	190.472·87
„ „ Академічний Дім	48.915·67
„ „ друкарню	85.950·10
„ „ переплетню	36.926·87
„ „ книгарню	62.826·18
Довжники	26.244·—
Інвентар канцелярії	1.000·—
	<u>463.774·05</u>

Довжний стан:

Фонди	85.542·52
Вірителі	287.904·96
Маєток Товариства	90.326·57
	<u>463.774·05</u>

Зіставлене:

Маєток Товариства 30 червня 1914	90.326·57
„ „ 31 грудня 1913	90.049·11
„ „ збільшився о	277·46
	<u>277·46</u>

РАХУНОК ЗИСКІВ І СТРАТ.

Доходи:

Субвенції	8.500·—
Членські вкладки	826·64
Чистий зиск друкарні	11.897·86
„ „ переплетні	2.436·38
„ „ книгарні	217·59
„ „ дому при ул. Чарнецького, 24	17.278·61
З продажі видавництва	2.653·23
	<u>43.810·31</u>

Видатки:

Кошти видавництва	16.106·97
„ бібліотеки	10.875·41
„ музею	2.877·46
Адміністрація центр. канцелярії	13.673·01
Зиск	277·46
	<u>43.810·31</u>